

РОЗДІЛ IV. АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.92

РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: СИСТЕМНО-ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД

Болокан І.В., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
innabolokani@gmail.com*

У статті із застосуванням системно-історичного підходу характеризується ретроспективний аспект існування системи «реалізація адміністративно-правових норм». Починаючи з радянських часів і закінчуючи сучасним періодом часу, аналізується стан реалізації адміністративно-правових норм, закріплених у нормативно-правових актах відповідного періоду, а також стан наукових досліджень із питань реалізації галузевих (адміністративно-правових) норм.

Ключові слова: реалізація норм права, реалізація адміністративно-правових норм, система, системно-історичний підхід, ефективність адміністративно-правових норм.

РЕАЛИЗАЦИЯ НОРМ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА: СИСТЕМНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Болокан И.В.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
bolokani@mail.ru*

В статье с применением системно-исторического подхода характеризуется ретроспективный аспект существования системы «реализация административно-правовых норм». Начиная с советских времен и заканчивая современным периодом времени, анализируется состояние реализации административно-правовых норм, закрепленных в нормативно-правовых актах соответствующего периода, а также тенденции научных исследований вопросов реализации отраслевых (административно-правовых) норм.

Ключевые слова: реализация норм права, реализация административно-правовых норм, система, системно-исторический подход, эффективность административно-правовых норм.

IMPLEMENTATION OF RULES OF ADMINISTRATIVE LAW: THE SYSTEM-HISTORICAL APPROACH

Bolokan I.V.

*Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
bolokani@mail.ru*

In the article, using the system-historical approach, there is characterized a retrospective aspect of the existence of the system “implementation of rules of administrative law”. From the Soviet times to the modern period of time, the state of implementation of rules of administrative law enshrined in the laws and regulations of the relevant period, as well as the state of scientific research on the implementation of sectoral (administrative-legal) rules, is analysed. It is noted that the problem of realization of enshrined by the state law rules was relevant from the earliest days of the existence of Soviet power and remains equally relevant today. In the first years of Soviet power, the question of voluntary execution, observance of rights and freedoms, which were declared in the law of that time, practically did not occur, it was mainly about political, propaganda, repressive, organizational, and other mechanisms of influence. Implementation of rules of law was achieved due to a repressive mechanism that is very far from concepts “law”, “legal” as it is understood today in the civilized democratic society. The rule of administrative law, as a component of the system of sectoral implementation, is the main starting point, to which the lawful behaviour of the subject of “direct” forms of implementation (“performance”, “use”, “observance”) or the activity of law enforcement bodies is “tied” (the subject of “indirect” implementation – “application”). The departure from the active research of the rule of law, which is considered as a static of legal science, has been observed since the mid-1950s when research on “dynamics of law” – legal relationships, the role of law in public relations, the application of law, the improvement of the law, etc., are intensifying. Since the 70s of the twentieth century, the study of other “dynamic” legal aspects that influenced the

implementation of legal norms become active, in particular: the problems of legality as a condition for the implementation of the law, issues of legislative improvement with the aim of increasing the effectiveness of the implementation of the law. In the 80s, the trend has developed; there appear scientific studies devoted to issues of influence, implementation, and effectiveness of the law, the mechanism of law, aspects of behaviour, etc. The modern state of the implementation of rules of administrative law, in particular, is related to such a factor as "European integration". The transition from post-Soviet state administration to a humanistic European one requires a change in ideas about a significant range of relationships and concepts. Under the influence of European institutions, a significant number of new laws have been adopted over the past two or three years, and many old laws have been revised (updated). This process continues and is already tireless. The tendency of changes in the qualitative content of current administrative and legal norms is the establishment and expansion of the limits of freedom of subjects of administrative law, and the implementation of modern administrative and legal norms is connected with the tendency to increase qualitatively new normative and legal sources. A new understanding of normativity involves expanding the capacity of subjects of administrative law in choosing a version of their behaviour, and, accordingly, forms of implementation of rules of administrative law.

Key words: implementation of rules of law, implementation of rules of administrative law, system, system-historical approach, effectiveness of administrative law.

Системно-історичний підхід характеризує ретроспективний аспект існування системи та перспективи її розвитку як процесу «в єдності її генезису, функціонування, розвитку» [1, с. 15]. Характеризуючи питання актуалізації системного підходу у сучасний період, слід погодитись із думкою про доцільність дослідження стану явища не лише у сучасний період його існування; для того, щоб мати уявлення про перспективи його розвитку, робити прогнози, необхідно порівнювати його стан у різні історичні періоди розвитку [2]. Слід визнати, що питання реалізації адміністративно-правових норм досліджуються досить фрагментарно. Більш-менш дослідженими є ці питання щодо реалізації норм права загалом (у загальній теорії права), натомість особливостям реалізації галузевих норм увага приділяється недостатньо. Активність у наукових дослідженнях спостерігається лише щодо однієї із форм реалізації адміністративно-правових норм – «застосування». Інші ж форми («виконання», «використання», «додержання») висвітлюються, як правило, лише у загальних рисах, їх характеристика займає лише декілька абзаців у навчальних джерелах з адміністративного права. Крім того, наявні наукові розробки з питань реалізації адміністративно-правових норм досить рідко висвітлюють ці питання із позицій системних взаємозв'язків. Водночас, обґрунтовуючи системність «реалізації адміністративно-правових норм» [3, с. 54-60], вважаємо, що під час конструювання системи «реалізація адміністративно-правових норм» слід враховувати всі наявні закономірності загальної теорії систем, адже аналіз системності є одним із найвагоміших сучасних спеціально-наукових завдань. Дослідженню особливостей прояву «системи», її змісту та ознакам присвячено чимало наукових праць, зокрема наукові праці А.М. Авер'янова, А.І. Уємова, О.О. Кваші, М.Л. Калужського та ін. Чимало наукових праць присвячені дослідженню системності тих чи інших правових категорій (наприклад, Ю.В. Пирожкова досліджувала системність функцій адміністративного права), натомість наукові публікації із питань реалізації адміністративно-правових норм як системної категорії майже відсутні. Дослідивши реалізацію адміністративно-правових норм як системну категорію, ми визначили систему «реалізація адміністративно-правових норм» як певний порядок взаємодії упорядкованих елементів, прояв якої дозволяє нормі адміністративного права набути конкретного значення у реальності конкретних суб'єктів адміністративного права [3, с. 60]. Але сутність тієї чи іншої категорії можна зрозуміти, лише дослідивши різні аспекти її прояву. У доктрині права існує думка, що системний підхід включає щонайменше шість аспектів: системно-компонентний, системно-структурний, системно-функціональний, системно-інтегративний, системно-комунікаційний, системно-історичний [1, с. 15]. Характеристиці саме останнього аспекту й присвячена пропонована публікація.

Метою цієї статті є аналіз стану реалізації адміністративно-правових норм, закріплених у нормативно-правових актах, починаючи з радянського періоду і до теперішніх часів, що

надасть можливість розкрити ретроспективний аспект існування системи «реалізація адміністративно-правових норм».

Досліджуючи питання реалізації норм як системної категорії, слід згадати слова Л.М. Завадської, яка констатувала, що проблема реалізації декретів, постанов, законів, у яких і закріплювалась воля (пролетарська, класова, всенародна), стала актуальною із найперших днів існування радянської влади [4, с. 66], та додати до цього, що не менш актуальною вказана проблема залишається і сьогодні.

У перші роки існування радянської влади (1917-1922 рр.), коли ще тільки закладались основи економічного, політичного, державного, правового будівництва, проблеми забезпечення реалізації декретів нової влади поставали дуже гостро, про що свідчать, зокрема, назви та зміст окремих нормативних актів, наприклад, Постанови «Про чітке дотримання законів» [5], «Про чітке та швидке виконання розпоряджень центральної влади та усунення канцелярської тяганини» [6] тощо. Питання про добровільне виконання, дотримання прав і свобод, які декларувались у радянському законодавстві 1917-1921 рр., практично не ставилось, йшлося переважно про політичні, пропагандистські, репресивні, організаційні та інші механізми впливу [4, с. 68]. Не змінилось ставлення до необхідності реалізації і пізніше. У вказаний період чимало прийнятих декретів не спрацьовувало, причиною чого вважають їх «відторгнення», у зв'язку із чим багато з них доводилось повторювати, лише на другий чи третій раз вдавалось втілити їх приписи у життя. І при цьому, як зазначає Л.М. Завадська, втілення у життя часто пов'язувалось із знищенням «фактору відторгнення» та його «носія» [4, с. 70]. Отже, слід погодитись із тим фактом, що реалізація норм права у перші роки радянської влади досягалась завдяки репресивному механізму, який є дуже далеким від понять «право», «правове», як воно сприймається нині у цивілізованому демократичному суспільстві.

У період НЕПу у механізмі реалізації права сталися досить значні якісні зміни, які пов'язуються з обмеженням державного втручання принаймні в економічні відносини, але відхід від політики НЕПу також вплинув на механізм реалізації норм, оскільки на нього знов було покладено невинувато підвищену функцію посередництва в організації суспільного життя шляхом проведення політичної волі у практику. Знову посилилась роль держави, у нормах збільшилась кількість положень, які вміщували саме заборони або приписи. Л.М. Завадська як на особливість цього періоду вказує на спрощення правового регулювання через відхід від демократичних засад, адже «демократія – це і додаткові гарантії, і додаткові механізми і процедури, і процес захисту права» [4, с. 75], а їх у нормах майже не було. Трансформації, які також позначались і на реалізації правових норм, стосувались й окремих суб'єктів реалізації, зокрема судових органів. Так, не допускалось вільне розширення судами меж прав, встановлених законом. Серед особливостей цього періоду, які значно впливали на реалізацію норм, була й «нереалістичність» значної їх кількості, підхід до права як всесильного інструменту, який може вирішити будь-які проблеми, наприклад, закріплення нормою положення, яке може сприяти підвищенню матеріального рівня населення. Як зазначав В.О. Мушинський, характеризуючи недоліки такого підходу, він пов'язаний із вірою у силу паперу, що достатньо «записати» норму у формі постанови, інструкції, наказу – і справи відразу ж налагодяться саме таким чином, як це вказано у нормі [7, с. 9]. Загалом же характеристикою цього періоду є сліпа віра в ідеї, а не спирання під час аналізу реального стану щодо втілення норм у життя на об'єктивну дійсність чи практику реалізації (державна всесильна і достатньо лише владних приписів).

У 30–40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст. проблема реалізації права (принаймні додержання заборонних норм) майже взагалі не поставала ані в політичному, ані в юридико-теоретичному плані, адже сильний репресивний механізм чудово виконував свої завдання [4, с. 79]. Хоча поодинокі наукові праці щодо дискусійних моментів реалізації норм права загалом усе ж мали місце. Прикладами таких праць є праці С.Й. Вільнянського («Значення логіки у застосуванні правових норм», 1948 р.), Г.І. Федькіна («До питання про визначення

радянського соціалістичного права», 1951 р.), І.Е. Фарбера («Про застосування норм радянського соціалістичного права», 1954 р.), Д.А. Керимова («Про застосування радянських правових норм», 1954 р.), А.М. Васильєва («Про застосування норм радянського соціалістичного права», 1954 р.), Л.С. Галесника («До питання про застосування норм радянського права», 1954 р.), А.Ю. Пашерстника («Дотримання соціалістичної дисципліни праці – обов'язок кожного громадянина», 1953 р.; «З приводу обговорення питання про застосування права», 1954 р.), С.С. Студенікіна («Радянська адміністративно-правова норма та її застосування», 1949 р.; «До обговорення питання про застосування радянського соціалістичного права», 1954 р.) тощо. Слід зазначити й такий значний крок у розгляді особливостей галузевої реалізації – дисертаційне дослідження С.С. Студенікіна «Радянська адміністративно-правова норма та її застосування» (1949 р.), присвячене питанням особливостей застосування саме адміністративно-правових норм.

Із середини 50-х рр. ХХ ст. у наукових джерелах застерігається про тенденцію усе більшого «відходу» нормативних положень від реалій життя. Як пояснення цього явища вказується на «втому» репресивного механізму, а отже, на суттєві якісні зміни у реалізації правових норм. Після засудження ХХ з'їздом КПРС репресивного (карального) елемента у дії механізму правового регулювання зник такий «стимул» для реалізації норм права, як страх перед санкціями [4, с. 81]. До факторів, які пояснювали неефективність реалізації норм права у цей період, зараховують і відсутність вільного інформаційного зв'язку між суспільством та державою щодо взаємного контролю. Попри послаблення державного контролю, не було ще налагоджено інших демократичних інституцій та процедур, зокрема, можливості отримання достовірної інформації щодо ефективності тієї чи іншої норми, що дозволило б виявити недоліки, порушення, знайти резерви для усунення недоліків. Прикладами праць, у яких спостерігаються спроби вирішення питань виокремлення форм реалізації, їх змісту та співвідношення, є праці Г.І. Федькіна («Чи застосовують громадяни та громадські організації норми права?», 1955 р.), П.О. Недбайла («Про поняття застосування норм радянського права», 1955 р.; «Застосування радянських правових норм», 1960 р.), С.Й. Вільнянського («Застосування норм радянського соціалістичного права», 1956 р.), С.О. Голунського («Про творчу революційну роль соціалістичного права у період розгорнутого будівництва комунізму», 1961 р.), А.С. Піголкіна («Форми застосування загальнонародного права», 1963 р.) тощо.

У період із 1965 р. до 1973 р. ХХ ст., попри очікування позитивних змін у реалізації норм (через схожість періоду з НЕПом), суттєвих змін не відзначається, як і раніше зберігається розгалужена система нормативних приписів, акцент у розумінні призначення норми права залишився на «волі, яка втілена у законі». Провальна спроба реформ пояснюється наявністю старої системи, супротивом управлінського апарату, новим посиленням каральних механізмів [4, с. 83–84]. Істотних наукових розробок щодо реалізації адміністративно-правових норм у цей період не спостерігається.

Початок подальших трансформацій уже пов'язують із такими поняттями, які ввійшли до вжитку із 1985 р. ХХ ст.: «ініціатива», «самостійність», «інтерес», «воля», «гласність», «демократія» тощо. Резюмує характеристику стану реалізації норм права у радянський період теза Л.М. Завадської про те, що сутність реалізації майже не змінювалась, а була стабільно неефективною. Якщо ідеологічними або політичними факторами здійснюється деформуючий вплив на зміст норм права, це обов'язково має наслідком неефективну реалізацію, право перестає бути належним інструментом для задоволення потреб та інтересів суб'єктів. Позитивна ж реалізація передбачає динаміку, функціональність, дію [4, с. 84].

Норма адміністративного права як складова частина системи галузевої реалізації є головним відправним початком, до якого «прив'язується» правомірна поведінка суб'єкта «безпосередніх» форм реалізації («виконання», «використання», «додержання») або діяльність правозастосовних органів (суб'єкта «опосередкованої» реалізації – «застосування»). Відхід від активного дослідження *норми права*, яка вважається *статикою*

юридичної науки, спостерігається лише з середини 50-х рр. ХХ ст. Учені-юристи (здебільшого фахівці із загальної теорії права) (наприклад, С.Ф. Кечек'ян у науковій праці «Норми права і правовідносини», 1955 р.; Б.В. Шейдлин у роботі «Сутність радянського права», 1959 р.; Р.Й. Халфіна у роботах «Наукові основи радянської правотворчості», 1981 р.; «Право як засіб соціального управління», 1988 р.; М.С. Малєїн у роботі «Охорона прав особистості радянським законодавством», 1985 р.; П.О. Недбайло у науковій статті «Про поняття застосування норм радянського права», 1955 р. та у монографії «Застосування радянських правових норм», 1960 р.; А.С. Піголкін у науковій статті «Форми застосування загальнонародного права», 1963 р.; Л.С. Явич у монографіях «Проблеми правового регулювання радянських суспільних відносин», 1961 р. та «Сутність права: соціально-філософське розуміння генезису, розвитку та функціонування юридичної форми суспільних відносин», 1985 р.; В.В. Лазарєв у монографіях «Соціально-психологічні аспекти застосування права», 1982 р. та «Радянський закон у дії», 1988 р. тощо) активізували дослідження із питань «динаміки права» як правовідносин, ролі права у суспільних відносинах, застосування права, вдосконалення норм права тощо. Приблизно з 70-х рр. ХХ ст. активізувалися дослідження інших «динамічних» правових аспектів, що впливали на реалізацію правових норм, наприклад, проблем законності як умови здійснення права, питань удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності реалізації норм права (наприклад, у працях П.М. Рабіновича «Соціалістичне право як цінність», 1985 р.; А.С. Піголкіна «Право і законність у радянському суспільстві», 1971 р.; «Проблеми вдосконалення радянського законодавства», 1977 р.; «Правозастосування у радянській державі», 1985 р. тощо). Як точно підсумувала Л.М. Завадська, у працях таких учених-юристів, як Л.С. Явич, А.А. Піголкін, С.С. Алексєєв, «була синтезована перша концепція механізму правореалізації» [4, с. 89]. Саме у 70-ті та подальші роки дослідженню піддаються питання, пов'язані з правовою поведінкою, правовою свідомістю, дією та ефективністю права. У цей же період з'являються обґрунтування концепції соціального механізму дії права, теорії про право як юридичний процес. Усі ці питання пов'язані з реалізацією норм як динаміки, як процесу.

У 80-ті рр. тенденція має розвиток, з'являються наукові дослідження, присвячені питанням впливу, здійснення та ефективності права, механізму дії права, аспектам поведінки тощо (наприклад, у працях В.М. Кудрявцева «Правова поведінка: норма і патологія», 1982 р.; О.А. Лукашевої «Право, мораль, особистість», 1986 р.; «Соціалістичне право і особистість», 1987 р.; В.М. Горшеньова «Теорія юридичного процесу», 1985 р. тощо). І хоча під нормою права майже одноставно розуміється воля (переважаючого класу), яка втілена у закон, науковці вже ставлять під сумнів вказану аксіому та вказують на те, що якщо така воля залишається лише на папері, то який же в неї авторитет? Чому мають місце ситуації наявності всіх традиційних елементів механізму правового регулювання, натомість не відбувається належної реалізації? (Див., наприклад, праці Ю.І. Гревцова «Правові відносини та здійснення права, 1987 р., «Використання права суб'єктами юридичних відносин: проблеми теорії та практики», 1989 р. тощо). Відхід від ідеологічних настанов змістив акценти у підходах – із переважання «регулювання відносин» до переважання реалізації норм права, спостерігаються спроби обмеження жорсткого нормування усіх можливих суспільних відносин, встановлення певних меж свободи суб'єктів правовідносин. Вказана тенденція зберігається у подальшому, відмінності ж стосуються лише міри свободи, яка поступово з демократизацією України як держави зростає. Як слушно зазначав В.В. Авер'янов, найголовнішою ознакою демократичного суспільства є вільне й ефективне здійснення людиною належних їй прав і свобод. Глибинний сенс нової історичної парадигми взаємин між державою і людиною полягає у тому, щоб місце пануючої у минулому ідеології «керування» держави людиною посіла протилежна – ідеологія «служіння» держави людині [8, с. 395].

Сучасний стан реалізації норм адміністративного права пов'язаний, зокрема, з таким чинником, як «євроінтеграція». Як зазначає Ю.Л. Юринець, підписання у першому півріччі 2014 р. Угоди про асоціацію поставило перед Україною завдання імплементації у практичну діяльність її положень, хоча процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС був започаткований ще раніше, із підписанням 14.06.1994 р. Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами-членами [9, с. 7]. Перехід від пострадянського державного управління до гуманістичного європейського вимагає зміни уявлень про значне коло відносин та понять. Відомо, що під впливом європейських інституцій останні два-три роки було прийнято значну кількість нових законів, змінено (оновлено) чимало старих законів. Цей процес триває і є уже невпинним.

Отже, щодо якісного змісту адміністративно-правових норм як галузевого різновиду норм права, які є початковим елементом системи «реалізація норм адміністративного права», спостерігається тенденція встановлення та розширення меж свободи суб'єктів адміністративного права, а реалізація положень норм «зав'язується» на якісно нових нормативних джерелах, у змісті яких – такі ж якісно нові норми права. Як правильно зазначила С.Л. Горьова, зрозуміти місце і роль адміністративного нормотворення можна лише за умови дослідження *ефективності дії адміністративно-правових норм* [10, с. 6]. Крім того, з'являються нові суб'єкти адміністративного права або істотно змінюється свідомість тих суб'єктів, які вже існують (усвідомлення своєї ролі у реалізації норм адміністративного права). Нове розуміння нормативності включає свободу суб'єктів у виборі варіанту поведінки (щоправда, у межах, визначених нормою). Це, у свою чергу, зумовлює зміну парадигми у доктрині права загалом і адміністративного права зокрема щодо методів правового регулювання, зміщення акцентів із методу субординації на метод координації. Саме цей метод передбачає активну поведінку суб'єктів адміністративного права. Слід погодитись із позначенням подібних явищ як «орієнтування механізму правового регулювання у законодавчій своїй частині на правореалізацію» [4, с. 96].

ЛІТЕРАТУРА

1. Суходубова І.В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : [монографія] / І.В. Суходубова ; [наук. ред. О. В. Петришин]. – Харків : Право, 2016. – 228 с.
2. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем [Електронний ресурс] / А.И. Уемов. – М. : Мысль, 1978. – 272 с. – Режим доступу : http://philosof.onu.edu.ua/elb/uemov/system_general_theory.pdf.
3. Болокан І.В. Реалізація норм адміністративного права як системна категорія / І.В. Болокан // Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки». – 2017. – № 1. – С. 54-62.
4. Завадская Л.Н. Механизм реализации права / Л.Н. Завадская. – М. : Наука, 1992. – 288 с.
5. О точном соблюдении законов : Постановление VI Всероссийского Чрезвычайного Съезда Советов Рабочих и Крестьянских Депутатов [Електронний ресурс] // Собрание узаконений и распоряжений правительства за 1917-1918 гг. – М. : Управление делами Совнаркома СССР, 1942. – С. 1262. – Режим доступу : <http://istmat.info/node/31948>.
6. О точном и быстром исполнении распоряжений центральной власти и устранении канцелярской волокиты : Постановление Совета Рабоче-Крестьянской Обороны [Електронний ресурс] // Собрание узаконений и распоряжений правительства за 1917-1918 гг. – М. : Управление делами Совнаркома СССР, 1942. – С. 1311-1312. – Режим доступу : <http://istmat.info/node/31984>.

7. Мушинський В.О. Соотношение политики и права в регулировании социальных интересов / В.О. Мушинський // Советское государство и право. – 1988. – № 2. – С. 7-12.
8. Авер'янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці / упоряд. : О.Ф. Андрійко (кер. колект.), В.П. Нагребельний, Л.Є. Кисіль, Ю.С. Педько, В.А. Дерещ, А.А. Пухтецька, А.В. Кірмач, Л.В. Люлька ; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка, О.Ф. Андрійко. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – 448 с.
9. Юринець Ю.Л. Європеїзація українського права у сфері забезпечення культурних прав громадян : адміністративно-правовий вимір : [монографія] / Ю.Л. Юринець. – Ужгород : Вид-во ФОП Сабов А.М., 2016. – 460 с.
10. Горьова С.В. Норми адміністративного права (проблеми теорії та практики нормотворення) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління ; адміністративне право і процес ; фінансове право» / С.В. Горьова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2000. – 16 с.

REFERENCES

1. Sukhodubova, I.V. (2016), *Stabilnist i dinamizm zakonodavstva : ponyattya, spivvidnoshennya, zasoby zabezpechennya : monohrafiya* [Stability and dynamism of legislation : concepts, correlation, means of providing : monograph], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
2. Uemov, A.I. (1978), *Sistemnyi podkhod i obshchaya teoriya sistem* [System approach and general system theory], Mysl, Moscow, Russia, available at : http://philosof.onu.edu.ua/elb/uemov/system_general_theory.pdf.
3. Bolokan, I.V. (2017), “Implementation of rules of administrative law as a system category”, *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Yurydychni nauky*, no. 1, pp. 54-62.
4. Zavadskaya, L.N. (1992), *Mekhanizm realizatsii prava* [Law implementation mechanism], Nauka, Moscow, Russia.
5. (1942), “On Strict Observance of Laws” : Resolution of VI All-Russian Congress of Soviets of Workers’ and Peasants’ Deputies, *Sobranie uzakoneniy i rasporyazheniy pravitelstva za 1917–1918 hh. Upravlenie delami Sovnarkoma SSSR* [Collection of laws and orders of the government for 1917-1918], Upravlenie delami Sovnarkoma SSSR, Moscow, Russia, p. 1262, available at : <http://istmat.info/node/31948>.
6. (1942), “On Accurate and Rapid Execution of Orders of the Central Government and the Elimination of Clerical Red Tape” : Resolution of the Council of Workers’ and Peasants’ Defense, *Sobranie uzakoneniy i rasporyazheniy pravitelstva za 1917-1918 hh. Upravlenie delami Sovnarkoma SSSR* [Collection of laws and orders of the government for 1917-1918], Upravlenie delami Sovnarkoma SSSR, Moscow, Russia, pp. 1311-1312, available at : <http://istmat.info/node/31984>.
7. Mushinskiy, V.O. (1988), “The relationship between policy and law in the regulation of social interests”, *Sovetskoe gosudarstvo i pravo*, no. 2, pp. 7-12.
8. Andriyko, O.F., Nahrebelnyi, V.P., Kysil, L.E, Pedko, Yu.S., Derets, V.A., Pukhtetska, A.A., Kirmach, A.V., Lyulka, L.V. (2011), *Averyanov Vadym Borysovykh. Vybrani naukovi pratsi* [Averianov Vadym Borysovykh. Selected scientific works], Institute of the state and right for the name of V.M. Korecky of the NAS Ukraine, Kyiv, Ukraine.
9. Yurynets, Yu.L. (2016), *Evropeyizatsiya ukrayinskoho prava u sferi zabezpechennya kulturnykh prav hromadyan : administratyvno-pravovyi vymir : monohrafiya* [Europeanization of Ukrainian law in the sphere of ensuring cultural rights of citizens : administrative and legal dimension : monograph], Vydavnytstvo FOP Sabov A.M., Uzhgorod, Ukraine.

10. Horova, S.V. (2000), "Rules of administrative law (issues of theory and practice of rule-making)", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, National legal academy of Ukraine of the name is Yaroslav Mudryi, Kharkiv, Ukraine.

УДК 342.924 (477)

СПІРНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З УКЛАДАННЯМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Дмитрук І.М., к.ю.н., доцент

*Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
вул. Никольська 24, м. Миколаїв, Україна
dmitruk_irina@mail.ua*

Досліджено поняття адміністративного договору та основні питання його укладання і виконання згідно з українським законодавством. Встановлено ознаки, визначено особливості, що відрізняють адміністративний договір від інших видів договорів. Вивчається правова природа цієї дефініції. Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення адміністративного законодавства для докладного врегулювання такого особливого виду договірних відносин.

Ключові слова: договірні відносини, адміністративний договір, адміністративна правосуб'єктність, ознаки адміністративного договору, суб'єкт владних повноважень, територіальна громада, децентралізація.

СПОРНЫЕ ВОПРОСЫ, СВЯЗАННЫЕ С ЗАКЛЮЧЕНИЕМ АДМИНИСТРАТИВНОГО ДОГОВОРА

Дмитрук И.Н.

*Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского, ул. Никольская 24, г. Николаев, Украина
dmitruk_irina@mail.ua*

Исследовано понятие административного договора, основные вопросы его заключения и исполнения согласно украинскому законодательству. Установлены признаки, определены особенности, отличающие административный договор от других видов договоров. Изучается правовая природа этой дефиниции. Сделан вывод о необходимости дальнейшего совершенствования административного законодательства для детального урегулирования такого особого вида договорных отношений.

Ключевые слова: договорные отношения, административный договор, административная правосубъектность, признаки административного договора, субъект властных полномочий, территориальная община, децентрализация.

CONTROVERSIAL ISSUES RELATED TO THE CONCLUSION OF ADMINISTRATIVE AGREEMENTS

Dmytruk I.M.

*V.O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv, 24 Nikolska str., Mykolaiv, Ukraine
dmitruk_irina@mail.ua*

The legal nature of the contractual relationship allows applying them in different areas of law. The jurisdiction of the courts depends on clearly identified administrative, civil or other types of agreement. The courts will consider disputes, in which the subject of the suit will be such an agreement. At present, the contractual relationships in public administration have no relevant legal registration yet.

The institute of the administrative agreement requires a detailed study and scientific research.

The contractual relations are considered to be long-term relationships, which encourage the development of legislation. They are designed for a quick resolution as for some urgent issues. It is logical and understandable that such legal mechanisms can be used to solve the state management tasks.

The administrative agreement is a bilateral or multilateral agreement, which contains the rights and obligations arising from the administrative functions of a government entity that is a party to the agreement.